

Practical Writing Guide Literature Review

Nahid Shahveisi¹

Abstract

Literature review is one of the main processes in various researches and fields which addressing it requires attention and knowledge of the theoretical foundations and how to write literature review. In order to write and collect resources, researchers need to put literature review on their top priority. Therefore, the description and explanation of theoretical foundations of literature review, resources research, collection from databases, writing a flawed literature review and providing a clear picture of different types of it for researchers are the main purpose of this research. This study has been done by documentary method and different Persian and Latin sources and databases. The results showed, despite the importance and position of literature reviews in research and a lot of studies have been done about it around the world, researchers still have problems with the nature of the literature review and how to review and write it. This issue has not been properly addressed for practical guidance to researchers on how to write literature review. Studies also show some researchers are not familiar enough with the literature review, how to compile them, and most of the research is focused on the theoretical foundations of literature review.

Keywords: *Literature review, practical guide of Literature review, theoretical foundations of Literature review, how to write Literature review.*

---

1. MSc. Candidate in Information Management, Faculty of Social and Educational Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. nahidshahveisi@gmail.com

راهنمای نگارش عملی پیشینه پژوهش

ناهید شاه ویسی^۱

تاریخ دریافت: ۸ مرداد ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۱۹ آبان ۱۴۰۰

چکیده

پیشینه پژوهش یکی از فرآیندهای اصلی در پژوهش‌ها و حوزه‌های مختلف است و پرداختن به آن مستلزم توجه و آگاهی از مبانی نظری و چگونگی نگارش پیشینه‌ی پژوهش است. پژوهشگران برای نگارش و گردآوری منابع لازم است که بحث پیشینه پژوهش را سرلوحه کار خود قرار دهند. از این رو، هدف اصلی این پژوهش توصیف و تشریح مبانی نظری پیشینه‌ی پژوهش و چگونگی جستجو و گردآوری منابع از پایگاه‌ها و همچنین نوشتن پیشینه پژوهش کم‌نقص و ارائه‌ی تصویری روشن از انواع مختلف بررسی پیشینه‌ی پژوهش برای پژوهشگران است. این مطالعه با روش اسنادی و از منابع و پایگاه‌های مختلف فارسی و لاتین برای انجام این پژوهش استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد با وجود اهمیت و جایگاهی که پیشینه‌ی پژوهش در پژوهش‌ها دارد و مطالعات زیادی هم در دنیا در مورد آن انجام شده است، اما همچنان پژوهشگران در زمینه‌ی اینکه پیشینه‌ی پژوهش چیست و چگونه می‌توانند به بررسی و چگونگی نوشتن و پیاده‌سازی منابع بپردازند، با مشکلاتی مواجه‌اند. در واقع این موضوع آن طور که شاید و باید این موضوع مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفته است که بتواند به صورت عملی پژوهشگران را در مورد نحوه‌ی نوشتن پیشینه‌ی پژوهش راهنمایی کند. همچنین مطالعات بیانگر این مسئله است که برخی از پژوهشگران با پیشینه‌ی پژوهش و چگونگی تدوین آنها آشنایی کافی ندارند و تأکید بیشتر پژوهش‌های انجام شده بر مبانی نظری و تئوری پیشینه‌ی پژوهش است.

کلیدواژه‌گان: پیشینه پژوهش، راهنمای عملی پیشینه پژوهش، مبانی نظری پیشینه پژوهش، چگونگی نگارش پیشینه پژوهش

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران.

nahidshahveisi@gmail.com

پیشینه پژوهش از اصلی‌ترین مباحث در پژوهش‌ها است، به گونه‌ای که پژوهشگران برای انجام پژوهش‌های خود نیازمند آن هستند که به مباحث و منابع گذشته رجوع کنند، و براساس یافته‌ها و مطالعات دیگران به انجام پژوهش جدیدی بپردازند. از این رو، پژوهشگران بعد از این که ایده‌ی پژوهشی خود را به صورت مقدماتی مشخص کردند، در گام بعدی به سراغ منابع مختلف مربوط به موضوع خود می‌روند، تا بتوانند از طریق نشان دادن جایگاه و اهمیت موضوع مورد نظر در بستر ادبیات مربوط به حوزه‌ی پژوهشی خود و حوزه‌های مشابه، منطقی برای انجام پژوهش خود فراهم کنند (غلامی و صفری‌زاده میناب، ۱۳۹۹).

از نیازهای اساسی بسیاری از پژوهشگران در هنگام پژوهش آن است، هنگامی که منابع را گردآوری می‌کنند، نمی‌توانند آنها را به صورت اصولی در نوشته‌های خود تدوین و پیاده‌سازی کنند و حتی با پیشینه پژوهش آشنایی کافی ندارند و اگر هم اطلاعاتی در این زمینه دارند، بسیار اندک است و در برخی مواقع آموزش‌هایی که استادان در این زمینه به دانشجویان می‌دهند، آگاهی آنها را برای آنکه چگونه یک پیشینه‌ی پژوهش کم‌نقص بنویسند، افزایش نمی‌دهد. (Cisco, 2014) معتقد است، آموزش‌هایی که به دانشجویان در زمینه‌ی پیشینه‌های پژوهش داده می‌شود، آگاهی‌های آنها را افزایش نمی‌دهد و استادان راهنما نیز به این موضوع توجهی نشان نمی‌دهند.

بررسی منابع و مطالعات گذشته حاکی از آن است که مقالات، کتاب‌ها و طرح‌های پژوهشی زیادی در مورد پیشینه‌ی پژوهش به رشته‌ی تحریر در آمده است، ولی هر کدام از این منابع اطلاعاتی با کمبودهایی مواجه‌اند، و به صورت دقیق و جامع همه‌ی مطالب مربوط به پیشینه‌ی پژوهش را بازگو نکرده‌اند و نتوانسته‌اند به صورت عملی راهنمای مناسبی برای پژوهشگران باشد. اگر توجه ویژه‌ای به بحث چگونگی نوشتن پیشینه‌ی پژوهش نشود، در آینده شاهد مطالب علمی بی‌کیفیت خواهیم بود، که نه تنها از لحاظ ساختار بلکه از لحاظ محتوایی نیز بار علمی چندان مناسبی ندارند.

این پژوهش می‌تواند راهنمای عملی مناسبی برای پژوهشگران در هنگام نگارش پیشینه پژوهش باشد، چراکه با توجه به این که بسیاری از پژوهشگران در هنگام بررسی و پیاده‌سازی منابع با مشکلاتی مواجه‌اند و با توجه به انواع پیشینه‌ی پژوهشی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته، می‌تواند پژوهشگران را در انتخاب بهتر انواع پیشینه‌ی پژوهش در کارهای پژوهشی یاری رساند، تا پژوهشگران کمتر دچار خطا و اشتباه شوند.

با توجه به اهمیت پیشینه‌ی پژوهش و نقشی که در پژوهش‌ها دارد و همچنین ناآشنایی پژوهشگران با پیشینه پژوهش و عدم نگارش پیشینه‌های مناسب طبق نظر صاحب‌نظران، از این رو، هدف مطالعه حاضر، ارائه‌ی رهنمودهایی عملی در جهت چگونگی نگارش پیشینه پژوهش و نحوه‌ی گردآوری منابع

مرتبط برای پژوهشگران است. همچنین توجه به مبانی نظری پیشینه پژوهش در این مطالعه، می‌تواند جایگاه والای تحقیقات گذشته را بیش از پیش برای محققان نمایان سازد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر با روش اسنادی انجام شده است. در این روش، پژوهشگر داده‌های پژوهش را از بین منابع و اسناد گردآوری می‌کند (صادقی فسایی و عرفان‌منش، ۱۳۹۴: ۶۳). برای دستیابی به متون موردنیاز این پژوهش، از پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر فارسی و لاتین از جمله: مگیران، نورمگز، سیوبلیکا، پرتال علوم انسانی، جهاد دانشگاهی (sid) و در منابع لاتین نیز، پایگاه‌های اطلاعاتی ساینس دایرکت، امرالد، گوگل اسکالر، پروکوئست (پایان‌نامه) و اریک برای بازبانی منابع مدنظر قرار گرفت. برای جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی ابتدا جستجو با کلیدواژه‌های پیشینه‌ی پژوهش، مرور ادبیات، ادبیات تحقیق در پایگاه‌های فارسی و برای پایگاه‌های لاتین از کلیدواژه‌های «literature review» و «review of literature» استفاده شد و سپس تعداد ۴۷ منبع (مقاله، پایان‌نامه و کتاب) بازبانی شد که با توجه به هدف مقاله حاضر ۲۰ منبع مورد بررسی قرار گرفت.

مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

پیشینه‌ی پژوهش از تاریخچه طولانی برخوردار است و می‌توان بیان کرد از زمانی که پژوهش به وجود آمد، پیشینه‌ی پژوهش نیز به همراه آن مورد توجه قرار گرفت. برخی از پژوهشگران تاریخ دقیقی برای پیشینه‌های پژوهش در نظر گرفته‌اند، از جمله (Callahan, 2014) معتقد است، پیشینه‌ی پژوهش از قرن ۲۰ به بعد مطرح شده است. کلمه‌ی پیشینه‌ی پژوهش در کتاب‌های فرهنگ لغت و در پایان‌نامه‌ها و مقالات رشته‌های مختلف گاه با نام سابقه‌ی پژوهش، گذشته‌ی پژوهش، مرور ادبیات، بررسی متون، ادبیات تحقیق و پیشینه‌ی پژوهش و در متون لاتین از آن با عنوان literature review یا background review of literature. research یاد شده است. در منابع مختلف تعاریف زیادی از پیشینه‌های پژوهش شده است که به مهم‌ترین آنها در زیر پرداخته شده است.

پیشینه‌ی پژوهش یک سند مکتوب و یک روش سازمان‌یافته است، به گونه‌ای که منابع را به صورت منطقی مورد استدلال قرار می‌دهد، و درک جامعی از وضعیت فعلی دانش درباره‌ی موضوع مورد مطالعه بیان می‌کند؛ همچنین پاسخ قانع‌کننده‌ای به سؤالات پژوهش می‌دهد (Machi & Mcevoy, 2016: 28-29).

گارارد^۱ در تعریفی که از پیشینه‌ی پژوهش ارائه کرده است، پیشینه‌ها را یک تحلیلی علمی می‌داند، که

1. Garrard

هدف آن از بررسی مطالعات صورت گرفته راه تعیین کیفیت روش‌های علمی، تجزیه و تحلیل سؤالات و پاسخ‌های ارائه شده توسط نویسندگان و در نهایت خلاصه این نتایج و یافته‌ها بیان کرده است (Garrard, 2011: 5). پیشینه‌ی پژوهش یک بررسی تحلیلی و انتقادی است که طی آن پژوهشگر، منابع موجود در زمینه پژوهش را شناسایی می‌کند، و براساس یک الگوی مشخص و منظم آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد (پریخ و فتاحی، ۱۳۹۰: ۱۹).

می‌توان بیان کرد، پیشینه‌ی پژوهش به بررسی و جمع‌آوری منابع و مطالعات صورت گرفته در موضوع مورد مطالعه گفته می‌شود، که طی آن پژوهشگر بعد از جمع‌آوری منابع، آنها را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد، و مرتبط‌ترین پژوهش‌ها را در بخش‌های مختلف پژوهش خود مورد استفاده قرار می‌دهد، و از ابتدا تا انتهای کار پژوهشی به عنوان یک نقشه دقیق پژوهشگر را در فرایند پژوهش راهنمایی می‌کند، و اجازه نمی‌دهد که به بیراهه کشیده شود. پیشینه‌ی پژوهش اگر به صورت انتقادی نوشته شود، می‌تواند کاستی‌ها و نقاط قوت پژوهش‌ها را برای پژوهشگران نمایان سازد.

مراحل بررسی پیشینه‌ی پژوهش

پیشینه‌ی پژوهش از زمانی که پژوهشگر قصد دارد، موضوعی را انتخاب کند، تا زمانی که به آخرین مرحله یعنی همان نتیجه‌گیری در پژوهش خود می‌رسد، همراه پژوهشگر خواهد بود. اگر در هر مرحله پژوهشگر نسبت به تحقیقات گذشته کم‌توجهی کند، این امر می‌تواند باعث هدر رفتن زمان، هزینه و تلاشی که برای انجام پژوهش کرده است شود، پس پژوهشگر باید نسبت به مراحل بررسی پیشینه‌ی پژوهش آگاه باشد، تا بتواند بیشترین بهره را از پژوهش‌های گذشته ببرد. در زیر به مراحل بررسی پیشینه‌ی پژوهش پرداخته شده است:

- انتخاب موضوع با استفاده از بررسی منابع برای جلوگیری از تکراری بودن موضوع؛
- مشخص کردن واژگان کلیدی مرتبط با مسئله پژوهش؛
- جستجوی دقیق منابع اطلاعاتی؛
- گزینش منابع مرتبط؛
- تجزیه و تحلیل و نقد منابع؛
- تهیه کتاب‌شناسی؛
- ترکیب آثار و منابع مورد بررسی در یک دیگر؛
- نوشتن و تدوین پیشینه‌های پژوهش (Efron & Ravid, 2019: 14؛ خاکی، ۱۳۷۸: ۱۷۰).

انتخاب موضوع با استفاده از بررسی منابع برای جلوگیری از تکراری بودن موضوع: پژوهشگر بایستی در ابتدا و قبل از انتخاب موضوع برای جلوگیری از تکراری بودن موضوع و انتخاب موضوعی جدید و بکر، به بررسی منابع اطلاعاتی بپردازد، چرا که پژوهشگر با بررسی منابع و مطالعه‌ی آنها ناخودآگاه بر علم و بار اطلاعاتی‌اش اضافه می‌شود و همچنین موجب آگاهی پژوهشگر خواهد شد که

در کدام حیطة‌ها نیاز به پژوهش بیشتر است و او باید در ادامه‌ی کار دیگران چه موضوعی را انتخاب کند که هم جدید و نو باشد و هم تکراری نباشد.

مشخص کردن واژگان کلیدی مرتبط با مسئله پژوهش: بعد از انتخاب موضوع پژوهشگر میبایست، کلیدواژه‌های اصلی پژوهش خود را مشخص کند، و براساس کلیدواژه‌های اصلی پژوهش به سراغ جستجوی منابع برود.

جستجوی دقیق منابع اطلاعاتی: پژوهشگر در این مرحله باید در همهی پایگاه اطلاعاتی فارسی و لاتین مربوط به موضوع مورد پژوهش به صورت جامع و دقیق جستجو کند، تا بتواند منابع اطلاعاتی موردنیاز خود را پیدا کند. برخی از مهم‌ترین پایگاه‌های فارسی که می‌توان به آن اشاره کرد، عبارتند از: ایرانداک، پرتال علوم انسانی، نورمگز، جهاد دانشگاهی (sid)، علم نت، مگیران، سیویلیکا که البته به غیر از این موارد پژوهشگر می‌تواند با مراجعه به پایگاه اطلاعاتی کتابخانه‌های دانشگاهی و بسیاری از سایت‌های دیگر نیز اطلاعات مفیدی را به دست آورد. همچنین برخی از مهم‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی لاتین عبارتند از: ساینس دایرکت، گوگل اسکالر، اریک، اسکوپوس، امرالد، پروکوئست (پایان‌نامه)، ایلرنیکا، Word cat، Taylor and Francis، World Scientific، John Wiley، IEEE، یا فهرست کتابخانه‌های معتبر دنیا مثل کتابخانه کنگره آمریکا و کتابخانه بریتانیا است.

گزینش منابع مرتبط: بعد از جمع‌آوری منابع در این مرحله، پژوهشگر باید مرتبط‌ترین منابع را از بین منابع گردآوری شده انتخاب کند، چرا که اگر ربط موضوعی مورد کم‌توجهی واقع شود، به شناساندن موضوع مورد مطالعه به دیگران کمکی نخواهد کرد، پس پژوهشگران می‌بایست این موضوع را مورد توجه جدی قرار دهند.

تجزیه و تحلیل و نقد منابع: در این مرحله لازم نیست، منابعی که برای بررسی انتخاب شده‌اند، کامل مورد مطالعه قرار گیرند، بلکه بهتر است که چکیده‌ی آنها مورد بررسی قرار گیرد. چنانچه پس از مطالعه چکیده و در صورت نیاز مطالعه کل منبع، پژوهشگر باید آنها را به شیوه‌ای هوشمندانه مورد بررسی قرار دهد، تا به سرعت به اطلاعاتی که مورد نیازش است، دسترسی پیدا کند (فتاحی و پربخ، ۱۳۹۰: ۴۰). پژوهشگر در این مرحله با مطالعه دقیق منابع، آنها را مورد تحلیل و نقد قرار دهد و به کاستی‌ها و محاسن سایر پژوهش‌ها توجه کند.

تهیه کتاب‌شناسی: پژوهشگر بعد از این که هر مطلبی را می‌نویسد، و آن را مورد نقد قرار می‌دهد، بلافاصله باید اطلاعات کتابشناختی منبع و همچنین استناد به منبع مورد استفاده را ذکر کند، چرا که اگر بعداً این کار انجام شود، ممکن است، اشتباهی رخ دهد و همچنین پیدا کردن منابع و مطالبی که از آن گرفته شده است، گاهی بسیار سخت می‌شود، که این کار باعث دوباره کاری و اتلاف وقت پژوهشگر خواهد شد.

ترکیب آثار و منابع مورد بررسی در یک دیگر: پژوهشگر می‌بایست منابعی را که مورد تحلیل قرار داده است، نتایج، یافته‌ها و دستاوردهای سایر پژوهشگران را در هم ادغام کند، این کار باعث خلق متن و

دانش جدیدی می‌شود که بسیار ارزشمند است و بیانگر این موضوع خواهد بود که پژوهشگر به موضوع مورد پژوهش خود اشراف دارد.

نوشتن و تدوین پیشینه‌های پژوهش: در این مرحله پژوهشگر می‌بایست، به تدوین پیشینه‌های پژوهش خود اقدام کند، و دستاوردها و مهم‌ترین نکات و مطالب، از جمله موضوع مورد مطالعه پژوهش، توضیحی در مورد خود پژوهش که به چه موضوعی پرداخته، و به مهم‌ترین مباحثی که در آن پژوهش آورده شده، و همچنین روش‌شناسی و نتایج پژوهش را نیز مورد توجه قرار دهد.

بررسی پیشینه‌ی پژوهش در پژوهش‌ها به عنوان یک نیاز مبرم برای پژوهشگران در هنگام انجام پژوهش است (Rowley & Slack, 2004). بررسی پیشینه‌ی پژوهش را در موارد زیر مهم و ضروری می‌دانند:

- ایجاد درک مفاهیم نظری و واژه‌شناسی موضوع؛
- تسهیل در ساخت کتاب‌شناسی یا لیست منابع اطلاعاتی؛
- پیشنهاد روش‌های تحقیق مفید برای انجام پژوهش؛
- جستجو و یافتن منابع اطلاعاتی؛
- شناسایی مکان و زمان موردنظر برای انجام پژوهش؛
- ارزیابی منابع اطلاعاتی؛
- تجزیه و تحلیل نتایج؛
- ایجاد چارچوب‌های مفهومی و نقشه‌برداری از ذهن؛
- نوشتن یک پیشینه‌ی پژوهش مناسب (Rowley & Slack, 2004).

هر چند رولی و اسلاک تنها در موارد بالا بررسی پیشینه‌ی پژوهش را ضروری می‌دانند، اما نیاز پژوهشگران به پیشینه‌ی پژوهش فقط به موارد محدودی منتهی نمی‌شود، بلکه این پیشینه‌ی پژوهش است که از انتخاب موضوع تا پایان مرحله‌ی پژوهش، گام به گام پژوهشگر را راهنمایی می‌کند.

خاکی (۱۳۷۸) در کتاب خود بایدها و نبایدها و اهمیت و ضرورت پیشینه‌ی پژوهش را در شش مورد بیان کرده است، که عبارتند از:

۱. محدود کردن و صورت‌بندی جدید مسئله پژوهش
مطالعه منابع به پژوهشگر کمک می‌کند، که بیان مقدماتی مسئله را به صورت مفصل، جامع و عملی مورد بررسی قرار دهد. در پژوهش بهتر است، پژوهشگر موضوع محدودی را انتخاب کند و آن را به‌طور کامل مورد بررسی قرار دهد، نه این‌که مسئله‌ای بسیار گسترده و کلی را شروع کند و آن را به صورتی ضعیف و ناقص به اتمام برساند.

۲. پیدا کردن روش‌های جدید
در جریان مطالعه منابع، پژوهشگر نباید تنها اطلاع حاصل کند که چه کارهایی انجام شده است، بلکه باید از مسائل پژوهشی نادیده گرفته شده نیز آگاه شود؛ چنین دیدگاه‌هایی در بیشتر موارد در موضوع‌هایی

یافت می‌شوند که پژوهش کمتری در مورد آنها انجام شده است، اما گاهی اوقات در زمینه‌هایی هم که پژوهش‌های زیادی انجام شده است، پژوهشگر ممکن است، به برداشتی بی‌نظیر و خلاق دست یابد که ارزش نگاه دوباره به مسئله را ایجاد کند.

۳. اجتناب از به کار بردن روش‌های بی‌نتیجه

پژوهشگر در مطالعه باید به آن دسته از روش‌هایی که در پژوهش مفید و مؤثر واقع نشده است توجه و آنها را شناسایی کند. هنگام مطالعه منابع، پژوهشگر غالباً با چندین پژوهش مشابه که کم‌وبیش روش‌های یکسانی در آنها به کار برده شده، و همه آنها در کسب نتایج مؤثر و معنادار ناتوان بوده‌اند، مواجه می‌شود، لذا تکرار یک مسئله پژوهش خود می‌تواند، دلیل توجیه‌کننده‌ای باشد که یافته‌های قبلی بی‌نتیجه بوده‌اند، و این نکته ممکن است از ناکارآمدی روش‌ها ناشی شده باشد.

۴. ایجاد بینش نسبت به روش‌ها

مطالعه منابع می‌تواند درباره روش‌های اجرا، انواع وسایل اندازه‌گیری، آزمودنی‌ها و شیوه‌های به کار برده شده توسط پژوهشگران گذشته، اطلاعات کافی زیادی به پژوهشگر بدهد.

۵. پرهیز از تکرار کارهای انجام شده

انجام هر پژوهش، مستلزم صرف هزینه و زمان است. هر پژوهشی زمانی ارزشمند است که بتواند در پرتو دستاوردها و نتایجی که دیگران به دست آورده‌اند، راه جدیدی را شناسایی کند؛ در غیر این صورت کار بیهوده‌ای صورت گرفته است، لذا بررسی پیشینه‌ی پژوهش «این خطر را کاهش می‌دهد که چرخ دوباره اختراع شود».

۶. آگاهی بر درجه مهم بودن مسئله

بررسی تلاش‌های صورت گرفته، پیرامون یک مسئله، درجه اهمیت آن مسئله را به نحوی بیان می‌کند؛ لذا آگاهی از دستاوردهای دیگران، به نحوی موجب خواهد شد، پژوهشگر اطمینان نسبی پیدا کند، که مسئله پژوهش از اهمیت برخوردار بوده و از سوی پژوهشگران مورد توجه قرار گرفته است (خاکی، ۱۳۷۸: ۱۷۱-۱۷۵).

اصول بررسی پیشینه پژوهش

(Daimon & Holloway, 2002) در ارتباط با بررسی پیشینه‌های پژوهش اصولی را مطرح

کرده است که عبارتند از:

۱- پیشینه‌ی پژوهش باید به‌گونه‌ای جامع و مانع باشد. در ارتباط با پیشینه‌ها باید منابعی را گردآوری کنید که با پژوهش شما مرتبط باشد؛ منابع را به‌صورت انتقادی مورد ارزیابی قرار دهید و مرتبط‌ترین‌ها را گزارش کنید. بنابراین پیشینه‌ی پژوهش باید معرف و بیانگر موضوع مورد پژوهش باشد.

۲- بررسی پیشینه‌ی پژوهش باید روزآمد باشد. منابع مربوط به پیشینه‌ی پژوهش باید به‌روز باشند،

چراکه وظیفه‌ی پژوهشگر در موضوع مورد پژوهش آن است، که از آخرین مطالعات صورت گرفته، آگاهی کافی را داشته باشد

۳- پیشینه‌ی پژوهش باید شامل کار کلاسیک باشد. با توجه به متون کلاسیک که از تفکر جاری پشتیبانی می‌کنند، می‌توانید مطالعه خود را در زمینه تاریخی قرار دهید. بدین صورت که مفاهیم و اندیشه‌ها را بر پایه نظریات مختلف بنا کنید، یا اینکه نشان دهید پژوهش‌های صورت گرفته چگونه با موضوع شما ارتباط مستقیم دارد.

۴- بررسی پیشینه‌ی پژوهش باید نظام‌دار باشد. بررسی پیشینه پژوهش در کلیه‌ی مراحل پژوهش باید مبتنی بر روش، هدف و سؤالات پژوهش باشد.

۵- بررسی پیشینه‌ی پژوهش باید به‌صورت مداوم باشد. جستجوی مداوم پیشینه‌های پژوهش حتی بعد از گردآوری و تجزیه و تحلیل آنها باید ادامه داشته باشد، و بررسی منابع حتی گاه تا پایان پژوهش ادامه دارد. گاه ممکن است، در حین انجام پژوهش منبعی پیدا شود که نتیجه پژوهش را تغییر دهد، یا برحسب اتفاق ممکن است، در پایان کار پژوهشگر متوجه شود که پژوهشگر دیگری همان طرح را انجام داده است، در این صورت باید نشان دهید که پژوهش در دست اقدام چگونه از آن متمایز است، و سعی کند آن پژوهش را بیطرفانه مورد انتقاد قرار دهد (نقل در: هومن، ۱۳۸۵: ۴۸-۴۷).

خصوصیت پیشینه پژوهش

- افشار (۱۳۸۳) دو خصوصیت مهم را برای پیشینه‌های پژوهش بیان می‌کند:
  - ۱- کشف: در هنگام بررسی پیشینه‌های پژوهش، پژوهشگر گاه ممکن است، موضوع و پدیده ناشناخته را کشف کند که ضرورت تازگی پژوهش از آن نشأت می‌گیرد.
  - ۲- نظم: آنچه که در نهایت به‌صورت یافته در اختیار مخاطبان قرار می‌گیرد، از نظم خاصی پیروی می‌کند و هرکسی آن را می‌خواند دریابد که نتایج و یافته‌ها چگونه به دست آمده است.

انواع پیشینه‌ی پژوهش

پژوهشگران با شناخت دقیق از انواع پیشینه‌های پژوهش می‌توانند بسته به نوع پژوهشی که انجام می‌دهند، بهترین مرور و بررسی را برای پژوهش خود انتخاب کنند. پریخ و فتاحی (۱۳۹۰) در کتاب مرور نوشتارها و پیشینه‌ی پژوهش دسته‌بندی از انواع بررسی پیشینه‌های پژوهش انجام داده‌اند، که به شرح زیر است:

پیشینه‌ی پژوهش با رویکرد توصیفی^۱

1. Descriptive literature review

در این نوع، برای شناسایی و توصیف موضوع موردنظر پژوهش استفاده می‌شود. در این حالت، پس از یک مقدمه کوتاه، هر یک از منابع براساس یک روش مشخص (مثلاً به ترتیب زمانی، یعنی سال انتشار) توصیف می‌شوند. در رویکرد توصیفی، پژوهشگر به بررسی موضوع، روش پژوهش و یافته‌های پژوهش می‌پردازد.

پیشینه‌ی پژوهش با رویکرد تحلیلی^۱

این پیشینه‌ی پژوهش با دیدگاهی عملی و دقیق‌تری به بررسی منابع می‌پردازد. هدف این رویکرد شناسایی دقیق‌تر پژوهش‌های در دست اقدام است. در این پیشینه‌ی پژوهش علاوه بر بررسی موضوع، روش پژوهش و یافته‌ها، پژوهشگر با جزئیات دقیق‌تری (مثلاً هدف، جامعه پژوهش، حجم نمونه، روش پژوهش و آزمون‌های آماری) و نیز ارتباط آن با سایر آثار پژوهشی در دست اقدام، به نقد و تحلیل پیشینه‌های پژوهش می‌پردازد.

پیشینه‌ی پژوهش با رویکرد انتقادی^۲

در این رویکرد علاوه بر مواردی که در رویکرد تحلیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد، به نقاط قوت و ضعف هر یک از آثار بررسی شده از نظر روش پژوهش، جامعه آماری، ابزار گردآوری اطلاعات و روایی و پایایی آن، روش‌های آماری، و استنباط‌ها و استدلال‌های مطرح شده در مورد یافته‌ها و نتایج می‌پردازد (فتاحی و پریخ، ۱۳۹۰: ۲۸-۲۵).

با توجه به اینکه بررسی‌های توصیفی، تحلیلی و انتقادی از مهم‌ترین انواع پیشینه‌های پژوهش به شمار می‌آیند، اما به جز این بررسی‌ها، بررسی‌های دیگری نیز وجود دارند، که هر کدام از آنها برای پژوهش‌ها و مطالعات مختلفی کاربرد دارند (Grant & Booth, 2009) انواع دیگری از بررسی‌ها را مورد واکاوی قرار داده‌اند که در زیر به آنها پرداخته شده است.

بررسی نقشه‌ای یا نقشه‌ای نظام‌مند^۳

این پیشینه پژوهش که گاهی اوقات نیز توصیفی خوانده می‌شود، اولین بار برای آزمایش‌های نقشه‌برداری نظام‌مند در علوم طبیعی مورد استفاده قرار گرفت. این نوع پیشینه پژوهش ترکیبی از نتایج داده‌های چندین مطالعه است که با روش کمی یا کیفی برای پاسخ به یک سؤال که از زیرمجموعه‌ها و داده‌های کوچک‌تری تشکیل شده است، استفاده می‌کند (James et al, 2016).

1. Analytical literature review
2. Critical literature review
3. Mapping review/systematic map

بررسی فراتحلیل^۱

برای تجزیه و تحلیل حجم زیادی از داده‌ها که متغیرهای مستقل و وابسته متعددی دارند، از این نوع پیشینه‌ی پژوهش برای توصیف دقیق آنها استفاده می‌شود. این پیشینه‌ی پژوهش در واقع از دید بالاتری به مطالعات می‌نگرد و این موضوع را مورد بررسی قرار می‌دهد که چگونه می‌توان از نتایج مطالعات متعدد برای به دست آوردن تخمین و نتیجه‌ی دقیق تری برای متغیرهای مورد بررسی بهره برد (Saxton,) 1997.

بررسی اجمالی^۲

پیشینه پژوهش از نوع اجمالی یک جمع‌بندی گسترده و اغلب جامعی از یک حوزه موضوعی خاص است و به این جهت بسیار ارزشمند است (Grant & Booth, 2009).

بررسی نظام‌مند کیفی / سنتز شواهد کیفی^۳

بررسی نظام‌مند کیفی، مطالعات را در موضوع مورد نظر گردآوری می‌کند و در جستجوی شواهدی از مطالعات کیفی اولیه و ترسیم یافته‌ها و تلفیق دستاوردهای قبلی با موضوع مورد پژوهش است که می‌تواند باعث خلق دانش جدیدی شود (Noblit & Hare, 1998). Noblit & Hare, 1998). هفت مرحله برای بررسی نظام‌مند کیفی مدنظر بیان کرده‌اند که عبارتند از: ۱- شروع کار؛ ۲- تصمیم‌گیری در مورد انتخاب مرتبط‌ترین مطالعه؛ ۳- مرور مطالعات؛ ۴- ربط دادن مطالعات گذشته و میزان مشابهت‌یابی مفاهیم آنها با پژوهش مورد نظر؛ ۵- بررسی نقطه موافق و مخالف پژوهش‌های گذشته با پژوهش مورد نظر؛ ۶- ترکیب و تلفیق یافته‌های آثار قبلی با پژوهش در دست اقدام؛ ۷- پیاده‌سازی و نوشتن متن پیشینه‌های پژوهش (Quoted in: Seers, 2015).

بررسی سریع^۴

این نوع پیشینه‌ی پژوهش متغیرهای کلیدی را شناسایی می‌کند و تنها کیفیت پژوهش‌ها را مورد ارزیابی و بررسی قرار می‌دهد. یکی از محاسن پیشینه‌ی پژوهش از نوع سریع، آن است که شواهد و مطالعات را به صورت صریح مورد بررسی می‌دهد. یکی از مشکلات بررسی سریع، به دلیل آنکه یک مرور سریع از مطالعات و متغیرهای پژوهش‌ها انجام می‌دهد، احتمال خطا در آن زیاد است، و عدم بررسی دقیق از پیشینه‌های پژوهش ممکن است کیفیت مرور پیشینه‌ها را کاهش دهد (Grant & Booth, 2009). از دیگر معایب بررسی سریع، جستجو در آن جامع نیست و تفسیر نتایج و یافته‌ها به صورت محتاطانه و محدود صورت می‌گیرد (کتابخانه دانشگاه چارلز آمریکا، ۲۰۱۴).

1. Meta-analysis review
2. Overview
3. Qualitative systematic review/ qualitative evidence synthesis
4. Rapid review

بررسی محدوده‌بندی^۱

پیشینه پژوهش از نوع محدوده‌بندی غالباً برای دسته‌بندی یا گروه‌بندی پیشینه‌های پژوهش موجود در یک زمینه خاص از نظر ماهیت، ویژگی‌ها و حجم آن استفاده می‌شود. این نوع بررسی بیشتر شبیه پیشینه‌ی پژوهش نظام‌مند عمل می‌کند، چرا که هر دو از روش‌های دقیق و شفاف برای شناسایی و تجزیه و تحلیل جامع تمام پیشینه‌های پژوهش مربوط به یک سؤال تحقیقاتی استفاده می‌کنند. تفاوت‌های کلیدی بین این دو پیشینه‌ی پژوهش را می‌توان به اهداف متفاوت آنها نسبت داد. (Arksey & O'Malley, 2005) معتقدند، هدف از یک پیشینه‌ی پژوهش محدوده‌بندی، آن است که به بررسی پیشینه‌های پژوهش یک موضوع خاص می‌پردازد، در حالی که هدف از یک پیشینه‌ی پژوهش نظام‌مند، جمع‌بندی بهترین پژوهش‌های موجود در مورد یک سؤال خاص است (Quoted in: Pham et al, 2014). یکی از مشکلات این نوع پیشینه‌ی پژوهش، سخت‌گیری زیاد و محدودیت در زمان است، که از کیفیت این نوع پیشینه‌ی پژوهش کاسته است (Booth & Grant, 2009).

بررسی پیشرفته^۲

یک پیشینه پژوهش از نوع پیشرفته عمدتاً بیشترین پژوهش‌های در حال انجام را در یک منطقه یا مربوط به یک موضوع خاص را بررسی می‌کند. این پیشینه‌ی پژوهش با هدف ارائه یک مرور جامع از منابع گسترده تولید شده در دهه گذشته و ترکیبی از تفکر فعلی در این زمینه است. همچنین دیدگاه‌های جدیدی در مورد یک موضوع خاص ارائه می‌دهد، یا به زمینه‌ای که نیاز به پژوهش‌های بیشتری دارد، اشاره می‌کند؛ پس می‌توان بیان کرد، این بررسی به جهت مواردی که ذکر شد، بسیار ارزشمند است (Dochy, 2006).

بررسی جامع^۳

یک مرور جامع به طور نظام‌مند اطلاعات چندین بررسی نظام‌مند و فراتحلیل را در مورد تمام نتایج بالینی که برای آنها انجام شده است، جمع‌آوری و ارزیابی می‌کند (Papatheodorou, 2019). در دسته‌بندی دیگری که (Efron & Ravid, 2019) در مورد بررسی پیشینه‌های داشته‌اند، آنها را به سه دسته تقسیم کرده‌اند:

۱- بررسی نظام‌مند^۴

۲- بررسی سنتی - روایی^۵

۳- بررسی هرمنوتیکی - پدیدارشناختی^۶

1. Scoping review
2. State-of-the-art review
3. Umbrella review
4. Systematic Review
5. Traditional-Narrative Review
6. Hermeneutic-Phenomenological Review

بررسی نظام‌مند

یک رویکرد علمی بسیار مهم برای مرور پیشینه‌ها است. این نوع پیشینه‌ی پژوهش، یک پرسش مطرح می‌کند، و سپس تلاش می‌کند که با استفاده از یافته‌ها و استدلال‌های مقالات دیگر به آن پرسش پاسخ دهد (وبلاگ ترجمیک، ۱۳۹۹). پیشینه‌ی پژوهش نظام‌مند به صورت ساختار یافته، منظم، قابل تکرار و به صورت بی طرفانه عمل می‌کند. هدف پیشینه‌ی پژوهش نظام‌مند، بررسی پیشینه‌های پژوهش برای پاسخ‌گویی به یک پرسش متمرکز و خاص است. از ویژگی‌های این نوع بررسی می‌توان به قابل مشاهده بودن و قابل اندازه‌گیری بودن اشاره کرد. بررسی نظام‌مند بیشتر در علوم پزشکی کاربرد دارد (Efron & Ravid, 2019: 18-23).

بررسی سنتی - روایی

این نوع بررسی، مرسوم‌ترین روش در بین دانشجویان و پژوهشگران علوم اجتماعی است و وضعیت دانش را در یک موضوع خاص و پیش‌زمینه‌ای جامعی برای درک آن موضوع خاص ارائه کرده است. مرور روایتی برای موضوعات جامع و مفصل کاربرد دارد؛ از نقاط قوت این مرور در برداشتن تفاوت‌ها در پژوهش و فرصت ایجاد ارائه‌ی دانش و تجربیات و همچنین نقد مطالب توسط خود پژوهشگر را فراهم می‌کند؛ نتایج این مرور برخلاف مرور نظام‌مند، کیفی است (سهرابی، ۱۳۹۲). این بررسی مطالعات صورت گرفته و روش‌های مورد استفاده در پژوهش‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد. بررسی سنتی - روایی یک بررسی منسجم است که موضوعات اصلی، روندها و پیچیدگی‌های موجود را برجسته می‌کند. در این نوع پیشینه‌ی پژوهش، به خلاصه کردن مطالب مقالات موجود در زمینه مورد نظر پرداخته شده است (وبلاگ ترجمیک، ۱۳۹۹). یکی از مشکلات بررسی سنتی - روایی، روش‌های جستجو و انتخاب استراتژی‌های تحلیل داده‌ها را مورد بررسی قرار نمی‌دهد که از جانب طرفداران مرور نظام‌مند مورد انتقاد قرار گرفته است؛ این منتقدان ادعا می‌کنند که استدلال‌های این گروه ذهنی و بی‌پایه و اساس است (Efron & Ravid, 2019: 18-23). در این بررسی به نحوه‌ی کیفیت نتایج و ترکیب داده‌ها نمی‌پردازد و معمولاً منابعی که بازیابی می‌شوند، بدون آن که معیار و روشی برای انتخاب آنها وجود داشته باشد، مورد بررسی قرار می‌گیرند و تا حدودی زیادی منابع براساس نظر نویسنده انتخاب می‌شوند. اگر نویسنده منبع مورد نظر را نپسندد، از روند بررسی خارج می‌شود، حتی اگر روش تحقیق خوبی داشته باشد (عبدخدایی و طیوری، ۱۳۹۸).

بررسی هرمنوتیکی - پدیدارشناختی

(Efron & Ravid, 2019) بررسی هرمنوتیکی - پدیدارشناختی را به عنوان نظریه‌ای برای کشف معنای متن و به عنوان یک روش مورد استفاده در پژوهش‌ها می‌دانند. پژوهشگر در بررسی هرمنوتیکی - پدیدارشناختی با طرح یک سؤال، در پی پاسخ دادن آن از طریق بررسی پیشینه‌های پژوهش و ترکیب یافته‌های پژوهش‌های گذشته و همچنین غوطه‌ور شدن در منابع مرتبط، پژوهشگر قصد پاسخ به سؤال مدنظرش را دارد.

می‌توان بیان کرد، بررسی هرمنوتیکی- پدیدارشناختی یک روش کیفی است و پژوهشگر تا جایی که بررسی منابع و تأمل در متون پیش می‌رود، تا به یک نقطه‌ی اشباع برسد، این روند بررسی، توسط پژوهشگران هرمنوتیکی- پدیدارشناختی به عنوان حلقه هرمنوتیک تعریف شده است که تلفیقی از یافته‌های پژوهش‌ها برای پاسخ به سؤال موردنظر پژوهش است (Efron & Ravid, 2019: 23).

بررسی روش شناختی^۱

این نوع بررسی، به گردآوری مجموعه‌ای از فرضیات، عقاید، تصورات، نقد روش‌های مختلف و ارزیابی روش‌های گوناگون در پژوهش‌ها و منابع می‌پردازد. در واقع می‌توان بیان کرد، مطالعه‌ی آثار منتشرشده‌ی مربوط به روش پژوهش در اولین گام به پژوهشگر کمک خواهد کرد که امکان تصمیم‌گیری درباره‌ی انتخاب یک روش خاص و در بستر گزینه‌های مختلف موجود و دانش مربوط به آنها را برای پژوهشگر فراهم کند و در گام دوم، پژوهشگر برای برداشتن گام‌های تکنیکی‌تر یعنی برنامه‌ریزی برای به‌کارگیری آن روش و پرهیز از خطاهای روش‌شناختی آماده می‌شود؛ این دو گام محقق را یاری خواهد داد که هنگام نوشتن گزارش پژوهش بتواند شرحی جامع و موجز از دلیل و نحوه‌ی استفاده از روش، ارائه دهد (غلامی و صفری‌زاده میناب، ۱۳۹۹).

بررسی یکپارچه^۲

وایت مور و همکارش بررسی یکپارچه را بررسی می‌دانند که یک مروری کلی بر هدف و عملکرد بررسی‌های تلفیقی را ارائه می‌کند و یک بررسی ترکیبی است که معمولاً شامل تحقیقات غیرتجربی، مانند مطالعات موردی، مطالعات مشاهده‌ای و فراتحلیل است، اما ممکن است شامل برنامه‌های عملی، نظریه و دستورالعمل‌هایی نیز باشد. در بررسی یکپارچه پژوهشگر باید معیارهای جستجوی دقیقی داشته باشد و روش جستجو و انتخاب باید به اندازه کافی توصیف شود، تا محقق دیگری بتواند از آن بهره‌برد. منابع انتخاب شده باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد، نه این که فقط خلاصه شود و منابع با یک دیگر مقایسه شوند، در واقع پژوهشگر بایستی منابع را به صورت انتقادی مورد تحلیل قرار دهد (Whittemore & Knaf, 2005).

بررسی از نوع بهترین شواهد^۳

1. Methodological review
2. Integrative review
3. Best evidence synthesis review

بررسی از نوع بهترین شواهد حد وسط بین دو نوع بررسی نظام‌مند و روایی قرار دارد (سهرابی، ۱۳۹۲)؛ به این ترتیب که سؤالی را مطرح می‌کند و سپس خواننده پاسخ آن را از میان مطالب و شواهد ارائه شده در متن می‌یابد (وبلاگ ترجمیک، ۱۳۹۹).

جمع‌بندی انواع پیشینه‌های پژوهش

در بررسی انواع پیشینه‌های پژوهش، برخی از بررسی‌ها، دیدگاهی روش‌شناسانه به پژوهش‌ها داشته‌اند، مانند، بررسی روش‌شناختی که تنها منابع را براساس روش و فرضیات مورد بررسی قرار می‌دهد، در مقابل، در بررسی روایتی، پژوهشگر توجهی به روش پژوهش‌ها ندارد و منابع را براساس نظر خود انتخاب می‌کند. در بررسی روایتی، روش‌شناسی واضح و شفاف وجود ندارد (عبدخدایی و طیوری، ۱۳۹۸). در بررسی‌های نظام‌مند، نتایج به نسبت مرور روایتی، از کیفیت بالاتری برخوردار است و مهم‌تر از آن روش دقیق و منظمی را دنبال می‌کند. برخی بررسی‌ها با عمق متون و استنتاجی که از منابع به دست می‌آید سروکار دارند، مانند بررسی هرمنوتیک که پژوهشگر به جای آن که به دنبال ساختار متن و منابع باشد، به دنبال فهم و استنباط از معنای متون است، علاوه بر این، بررسی هرمنوتیک همانند مرور نظام‌مند کیفی، پژوهش‌ها را با دیدگاه و روش کیفی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد. برخی از انواع بررسی نیز ترکیبی از دو یا چند مرور هستند، مثلاً در بررسی‌های جامع، پژوهشگر اغلب برای بررسی منابع از بررسی فراتحلیل و نظام‌مند کمک می‌گیرد و در بررسی‌های یکپارچه نیز از ترکیب بررسی‌های فراتحلیل، روش‌شناختی و انتقادی استفاده می‌کند. برخی از بررسی‌هایی که معمولاً در علوم انسانی و اجتماعی کاربرد دارند، بررسی‌های توصیفی، تحلیلی و انتقادی هستند. به نظر می‌رسد در بررسی توصیفی، پژوهشگر بیشتر به ساختار منابع توجه می‌کند، ولی در پیشینه‌ی پژوهش از نوع انتقادی، همانند دیدگاه و بررسی هرمنوتیکی، پژوهشگر باید تسلط دقیقی روی متون مورد بررسی داشته باشد؛ همچنین این امر نیازمند دانش و آگاهی کافی پژوهشگر را در مورد منابع تحت بررسی می‌طلبد. در نوع دیگری از بررسی‌ها مانند اجمالی و پیشرفته، در هر دو بررسی اغلب یک مرور جامع و کامل از پژوهش‌ها صورت می‌گیرد، ولیکن در بررسی پیشرفته نظرات و یافته‌های مختلف را باهم ترکیب می‌کند و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. یکی از تفاوت‌های بررسی محدوده‌بندی با بررسی نظام‌مند آن است که بررسی‌های محدوده‌بندی به دنبال بررسی جامع پیشینه‌های پژوهش یک موضوع خاص است، در حالی که در مرور نظام‌مند، بهترین پژوهش‌های صورت گرفته در مورد یک سؤال خاص را جمع‌بندی می‌کند.

نتیجه‌گیری

پیشینه پژوهش یکی از مباحث اصلی و پایه برای پژوهشگران است، اگر پژوهشی بدون توجه به پژوهش‌ها و مطالعات گذشته صورت پذیرد، با مشکلاتی مواجه خواهد شد، چرا که معمولاً دانش جدید موضوعات تازه و بدیع در سایه‌ی پژوهش‌های قبلی صورت می‌گیرد. یکی از بحث‌های مورد توجه در پیشینه‌های پژوهش، توجه به نیاز پژوهشگران در مورد نگارش پیشینه‌های پژوهش و شناساندن پیشینه‌ی پژوهش به پژوهشگران است. بسیاری از پژوهشگران کلمه‌ی پیشینه پژوهش برای آنها واژه‌ای ناآشنا و مبهم است. سیسکو بیان می‌کند، دانشجویان نمی‌توانند حتی تعریفی از پیشینه پژوهش داشته باشند (Cisco, 2014). با افزایش مطالعات و پژوهش‌هایی در جهت راهنمایی پژوهشگران در این زمینه می‌توان زمینه‌ای را برای ترقی و پیشرفت جامعه‌ی دانشگاهی در مورد چگونگی نگارش، اهمیت و جایگاه والای پیشینه‌های پژوهش فراهم کرد.

در بسیاری از راهنماها و متونی که به مسئله و موضوع پیشینه پژوهش پرداخته شده، متأسفانه بیان نکرده‌اند که چگونه می‌توان به صورت عملی یک پیشینه پژوهش را تدوین کرد و به جستجوی منابع اطلاعاتی پرداخت؛ در کنار این، بیشتر مبانی نظری پیشینه‌ها پژوهش را مورد بررسی قرار داده‌اند، اما مبانی نظری در کنار اهمیت و ارزش ویژه‌های که دارد، بحث عملی پیشینه‌ها پژوهش را مورد کم‌توجهی قرار داده‌اند، هر چند در کتاب فتاحی و پریخ (۱۳۹۰) راهنمایی‌های ارزشمندی برای این موضوع شده است، اما همچنان دانشجویان و پژوهشگران در این مسئله با مشکلاتی مواجه‌اند. به نظر می‌رسد اگر موضوع پیشینه‌ی پژوهش همانند دیگر موضوعات بیشتر مورد توجه قرار گیرد، می‌توان شاهد آن بود که پژوهشگران کمتر دچار مشکل در این باره خواهند شد و زمینه را برای تشویق پژوهشگران برای پژوهش بیشتر درباره پیشینه‌ها پژوهش را فراهم خواهد ساخت. با توجه به این که در پژوهش و مطالعات، بیشتر به مبانی نظری پرداخته شده است، پیشنهاد می‌شود، مطالعاتی که در آینده صورت می‌گیرد، به جنبه‌ی عملیاتی پیشینه‌ها پژوهش توجه کنند، چرا که اگر راهنماها و پژوهش‌های بیشتری در این زمینه صورت گیرد، می‌تواند کمک شایانی به پژوهشگران در مورد بررسی منابع، انتخاب موضوع، ربط موضوعی و مهم‌تر از آن چگونگی تلفیق یافته‌های سایر پژوهش‌ها، نقد و ارزیابی منابع کند.

منابع

- افشار، ابراهیم (۱۳۸۸). نقص غرض در پیشینه‌نویسی. کتاب ماه، ۱۳ (۳)، ۲۸-۲۹.
- عبدخدایی، زهرا؛ طیوری، امیر (۱۳۹۸). تفاوت‌های مرور روایتی و مرور نظام‌مند. مجله آموزش در علوم پزشکی، ۱۹ (۱۸)، ۱۶۸-۱۶۶.
- خاکی، غلامرضا (۱۳۷۸). روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه‌نویسی. تهران: درایت.

سهرابی، محمد رضا (۱۳۹۲). اصول نگارش مقالات مروری. پژوهنده، ۱۸ (۲)، ۵۲-۵۶.
 صادقی فسایی، سهیلا؛ عرفان منش، ایمان (۱۳۹۴). مبانی روششناختی پژوهش‌های اسنادی در علوم اجتماعی.
 راهبرد فرهنگ، ۸ (۲۹)، ۹۱-۶۱.
 غلامی، محمد احمد؛ صفریزاده میناب، معصومه (۱۳۹۹). ادبیات تحقیق و جایگاه آن در پژوهش کیفی. اولین
 کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت، ۱-۱۵.
 فتاحی، رحمت‌الله؛ پریخ، مهری (۱۳۹۰). مرور نوشتارها و پیشینه پژوهش: راهنمای نگارش. تهران: نشر کتابدار.
 هومن، حیدرعلی (۱۳۸۵). راهنمای عملی پژوهش کیفی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
 دانشگاهها (سمت).
 وبلاگ ترجمیک (۱۳۹۹). چگونه یک مقاله مروری بنویسیم؟

<https://tarjomiac.com/blog2020/07/29/>

- Cisco, J. (2014). Teaching the literature review :A practical approach for college instructors. *Teaching & Learning Inquiry*, 2 (2), 41-57.
- Dochy, F. (2006). A guide for writing scholarly articles or reviews for the Educational Research Review. *Educational Research Review*, 1- 21.
- Efron, E. S., & Ravid, R. (2019). *Writing the Literature Review a Practical Guide*. The Guilford Press New York London.
- Garrard, J. (2011). *Health Sciences Literature Review Made Easy: The Matrix Method*. Third Edition, Jones & Bartlett Learning, LLC.
- Grant, M. J., & Booth, A. (2009). A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information and Libraries Journal*, 26, 91- 108, Doi: 10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x.
- James, K. L., Randall, N. P., & Haddaway, N. R. (2016). A methodology for systematic mapping in environmental sciences. *Environmental Evidence*, 5 (7), 1- 13, Doi: 10.1186/s137 50-016-0059-6.
- Machi, L. A., & Mcevoy, B. T. (2016). The Literature Review Six Steps To Success. Three Edition, *Corwin A Sage Publishing Company*.
- Papatheodorou, S. (2019). Umbrella reviews: what they are and why we need them. *European Journal of Epidemiology*, 1- 4, Doi.org/10.1007/s10654-019-00505-6.
- Pham, M. T., Rajic, R., Greig, J. D., Sargeant, J. M., Papadopoulou, A., & McEwena, S. A. (2014). A scoping review of scoping reviews: advancing the approach and enhancing the consistency. *Research Synthesis Methods*, 5, 371- 385, Doi: 10.1002/

jrsrn.1123.

Rowley, J., & Slack, F. (2004). Conducting a Literature Review. *Management Research News*, 27 (6), 31-39.

Saxton, M. L. (1997). Reference service evaluation and meta-analysis: findings and methodological issues. *Library Quarterly*, 67(3), 267-89, Doi: 10.1086/629952.

Seers, K. (2015). Qualitative systematic reviews: their importance for our understanding of research relevant to pain. *British Journal of Pain*, 9 (1), 36- 40, Doi: 10.11177/204 9463714549777.

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Advanced Nursing*, 52(5), 546-553, Doi: 10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x.

Charles University Library of America. (2014). Systematic Reviews & Other Review Types: <https://guides.temple.edu/c.php?g=78618&p=4156608>

Text mining: Concepts and methods

Fatemeh Jalali Sheijani¹, Majid Shirzad²

Abstract

Nowadays, a huge amount of available information on the web is text documents and articles. Text mining is a way to extract unstructured and semi-structured information from this available information on the Internet and Also, mining process of the text of knowledge and unknown, incomprehensible and potential patterns among the multitude of datasets.

This research is a type of library studies. Although text mining methods are mostly based on Latin sources, but by searching Persian databases, we have found over the past decade, the subject of text mining has become doubly important for Iranian researchers, especially students of computer science and information technology; So that a significant part of the conference papers related to computer science and technology are articles related to this field.

Research findings show that text mining is an application of data mining and the main difference between them is : the extraction of patterns from text with natural language in text mining, while data mining operates on structured databases. Text mining processes have two main phases: document preprocessing and knowledge extraction. So far, eight techniques have been introduced for text mining which are: Information extraction, information retrieval, text summarization, classification, clustering, visualization, natural language processing and belief mining.

In recent years, much attention has been paid to text mining in the international and national spheres. The dramatic increase in textual data has prompted researchers to look for ways to explore this data. Naturally, Iranian researchers have been no exception. Text mining, with all its methods and techniques, is an effort to assist researchers in extracting useful and valuable knowledge and information from the mass of unstructured texts scattered throughout the Internet.

Keywords: text mining, knowledge discovery, text categorization, information technology, data mining

---

1. Master student of Information Management, Payame Noor University of Tonekabon, Mazandaran. Corresponding Author, f.jalali85@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. mshml362@yahoo.com